

dr hab. Marian Szukalski
Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów
ul. Gdańska 32, 90-716 Łódź
mail: marian.szukalski@amuz.lodz.pl

**Recenzja dorobku artystycznego i dydaktycznego
oraz dzieła artystycznego – wskazanego jako szczególne osiągnięcie
w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne
wszczętego na wniosek dr Ewy Olejnik**

Postępowanie wszczęte przez Radę Doskonałości naukowej w dniu 4 listopada 2022 r.
na podstawie art.221 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym
i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 574)

Podmiot habilitujący: Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego
Fryderyka Chopina w Warszawie

Recenzja sporządzona na podstawie dokumentacji habilitacyjnej, autoreferatu oraz nagrań dwóch albumów CD, przedstawionych jako oryginalnych osiągnięć artystycznych w rozumieniu art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65 poz. 595 ze zm. Dz. U. 2017 poz. 859), zrealizowanych przez dr Ewę Olejnik.

Pani dr Ewa Olejnik edukację artystyczną rozpoczęła w Warszawie, w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia im. Fryderyka Chopina. Muzyczną pasję rozwijała w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych II stopnia w klasie rytmiki, pod kierunkiem, profesora Szábolcsa Esztényi'ego i profesor Barbary Turskiej. Bezpośrednio po dyplomie uzyskanym w szkole muzycznej II stopnia, rozpoczęła studia w Instytucie Pedagogiki Muzycznej Akademii Muzycznej Fryderyka Chopina, kontynuując jednocześnie pracę zawodową w Przedszkolu Sióstr Urszulanek w Warszawie, gdzie prowadziła zajęcia rytmiki. W 1988 roku rozpoczęła studia na Wydziale Reżyserii Dźwięku z którym jest związana do dnia dzisiejszego.

W styczniu 2016 roku na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej: „Architektonika Epifory na fortepian i taśmę Pawła Mykietyna jako wyraz szczególnej koegzystencji warsztatów: kompozytorskiego i fonograficznego w procesie twórczym dzieła muzycznego i w jego konkretyzacji wykonawczej i fonograficznej” (promotor: prof. Witold Osiński, recenzenci: prof. Krystyna Diakon, prof. Lidia Zielińska), oraz po złożeniu wymaganych egzaminów, uzyskała stopień doktora sztuki muzycznej, w dyscyplinie artystycznej reżyseria

dźwięku. Uchwałę w tej sprawie podjęła Rada Wydziału Reżyserii Dźwięku Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, w dniu 27 stycznia 2016 roku.

Podstawę postępowania habilitacyjnego dr Ewy Olejnik zgodnie z artykułem 16 ust 2 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* stanowią dwa albumy CD:

1. Bogusław Schaeffer: Dialogues / album CD / premiera fonograficzna.
Nagranie zrealizowane w ramach programu "Muzyczny ślad", realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca, a wydany w 2019 roku przez Aurea Porta Foundation & Bôlt Records,
2. Nathaniel Hawthorne: Opowieści z zaczarowanego lasu. Nasiona granatu, seria Mity greckie / audiobook 2CD z książką / premiera fonograficzna.

Dwa podstawowe obszary działalności artystycznej dr Ewy Olejnik to nagrania fonograficzne, w szczególności premiery wykonawcze oraz realizacje audiobooków - projektów własnego wydawnictwa *Buka* będącego jej wielką pasją, gdzie spełnia się nie tylko jako reżyser dźwięku, ale także jako inicjatorka przedsięwzięć, producentka, koordynatorka działań marketingowych i promocyjnych.

Dorobek artystyczny dr Ewy Olejnik obejmuje nagrania muzyki instrumentalnej, wokalne, utwory muzyki dawnej i współczesnej oraz opracowania muzyczne. Nagrań dokonała w studiach, salach koncertowych w różnych miejscach w Polsce, a także w obiektach sakralnych o różnej charakterystyce pogłosu i zróżnicowanej akustyce. W załączonym wykazie osiągnięć artystycznych są nagrania muzyczne, realizacje dodatkowych warstw dźwiękowych, których jest autorem i współautorem oraz nagrania live koncertów i wydarzeń muzycznych. Dr Ewa Olejnik dokonała także licznych nagrań nieopublikowanych na płytach CD wśród których odnajdujemy muzykę m. in. Krzysztofa Pendereckiego, Pawła Mykiety, Romana Maciejewskiego, Hanny Kulenty, Edwarda Sielickiego i Cezarego Duchnowskiego. Są wśród nich utwory z wykorzystaniem warstwy elektroakustycznej na taśmie oraz video, które wymagały indywidualnego podejścia realizacyjnego, umiejętności integracji warstwy wykonywanej na żywo i taśmy oraz zakomponowania przestrzeni akustycznej.

Swoje artystyczne credo zawarła Ewa Olejnik w autoreferacie, w dokumentacji postępowania habilitacyjnego. Wskazuje tam na przestrzeń i przestrzenność jako kategorie nadrzędne elementów formotwórczych w fonografii, podkreśla nierozzerwalny związek między przestrzenią, a pożądanymi walorami brzmieniowymi, a poszukiwanie jakości przestrzennych traktuje absolutnie priorytetowo jako naczelną zadanie reżysera dźwięku. W swoim autoreferacie na stronie 2 pisze: „Gdy rodzi się przestrzeń – czysta, wyzwolona, „żywa” – rodzą się niemal równolegle te upragnione, pożądane walory brzmieniowe. Rodzi się ład i harmonia, ukazuje się piękno dźwięków, które w bezpośredni sposób przekłada się na piękno muzyki, gdyż piękno muzyki, jak zauważa Bohdan Pociąg, przejawia się w zmysłowych walorach dźwięku, brzmienia, współbrzmienia”.

Już w pracy magisterskiej obronionej w roku 1994 Ewa Olejnik podejmuje bardzo ciekawy temat powiązań pomiędzy sztuką fonografii a warsztatem kompozytorskim i wykonawczym. Temat rozwija następnie w rozprawie doktorskiej napisanej pod kierunkiem profesora Witolda Osińskiego, w której łączy fascynację twórczością Pawła Mykietyna i odkrywanie swojej roli i miejsca jako reżysera dźwięku w kreacji dzieła fonograficznego. Poszukiwanie to doprowadziło wtedy do realizacji trzech nagrań: fonograficznej konkretyzacji warstwy elektroakustycznej, fonograficznej konkretyzacji dzieła *Epifora* z wykorzystaniem taśmy oraz nagrania dzieła w sytuacji koncertowej. Te działania oraz inne przedsięwzięcia realizacyjne są kolejnym etapem konkretyzacji założeń estetycznych, płaszczyzn współpracy z kompozytorem oraz wykonawcami i stanowią ważny wkład w rozwój sztuki fonografii. Umieszczone w autoreferacie przemyślenia są dowodem dojrzałości autorki jako reżysera dźwięku i współautorki dzieła muzycznego. W ten sposób dr Ewa Olejnik staje się bezpośrednią kontynuatorką postawy estetycznej prof. Antoniego Karużasa, „ojca założyciela” Wydziału Reżyserii Dźwięku w Warszawie, twórcy estetyki dzieła fonograficznego, wybitnego reżysera muzycznego o europejskiej renomie, który traktował fonografię jako sztukę, a reżysera muzycznego jako artystę.

Przedstawiona przez dr Ewę Olejnik płyta *Bogusław Schaeffer – Dialogues* zawiera utwory jednej z najciekawszych i najbardziej oryginalnych postaci polskiego życia muzycznego XX i początku XXI wieku Bogusława Schaefera - eksperymentatora w zakresie formy, gatunku i rodzaju muzyki. Zebrane na płycie utwory pochodzą z różnych okresów twórczości kompozytora, a polem poszukiwań brzmieniowych i formalnych jest fortepian oraz klawikord, historyczny przecież instrument ze swoimi ograniczeniami, ale odkrywany współcześnie przez artystę i reżysera muzycznego w procesie interpretacji. Andrzej Karałow i Maciej Piszek wraz z Ewą Olejnik podjęli trud odczytania notacji i zdefiniowania interpretacji wykonawczej. Spójny i konsekwentny obraz fonograficzny przybliżył nas do intencji kompozytora poprzez zapis ujęcia fonograficznego. Plan dźwiękowy, barwa instrumentu, warunki przestrzenne są przemyślanym wyborem, wspomaganym wskazówkami Bogusława Schaefera. Niektóre przytoczone w opisie płyty są cytowane: „trzeć lub drapać przy mikrofonie”. „Bardzo nieregularne tremolo”. „Twardo, krótko, brutalnie”. „Maksymalne zmiany dynamiki, uderzenia i barwy”. „Mruczeć, szeptać”, „Krzyk – bardzo wysoki.” Te wskazówki kompozytora uświadamiają rolę reżysera dźwięku i znaczenie współpracy z wykonawcami w kreacji fonograficznej, a także i stroicielami, bo przecież zaplanowany przez kompozytora efekt mikrotonowy i przygotowanie instrumentów wymagały namysłu i precyzyjnej realizacji.

Analizę roli i znaczenia pracy reżysera dźwięku dr Ewa Olejnik zamieściła w autoreferacie: „Brzmieniową wizję realizowałam na każdym z etapów reżyserii muzycznej; w czasie sesji nagraniowych, poszukując mikrofonowych konstelacji możliwie najwierniej odzwierciedlających wyobrażone dźwiękowe walory i udzielając szeregu sugestii wykonawczych dotyczących sposobu kształtowania poszczególnych parametrów dźwięku takich jak artykulacja, dynamika, barwa; wybierając na etapie montażu wersje charakteryzujące się najkorzystniejszą relacją jakości muzycznych, brzmieniowych i ekspresyjnych; w końcu kreując brzmieniowe imponderabilia na etapie finalnego zgrania.” To wszystko oraz towarzyszący w kilku fragmentach materiał dźwiękowy zarejestrowany

przez wykonawcę na taśmie oraz wykreowana przez reżysera dźwięku spójna brzmieniowa całość dają prawo do stwierdzenia, że przedstawione nagrania są niewątpliwie oryginalnym osiągnięciem artystycznym i stanowią ważny wkład w rozwój sztuki fonografii.

W swoim drugim obszarze artystycznej działalności adresowanej do dzieci, rodziców i nauczycieli Ewa Olejnik w centrum stawia percepcję słuchową – świat dźwięków na najwyższym poziomie wykonawczym, literackim i realizacyjnym, który jest inspiracją dla różnorodnych przejawów twórczych młodego słuchacza. To godne podkreślenia: we współczesnym silnym przekazie obrazkowym to świat dźwiękowy wydaje się bardziej rozwijający wyobraźnię, dostarczający inspiracji i pobudzający pozytywne emocje.

W tym zakresie imponujący wysiłek dr Ewy Olejnik ponad 30 publikacji w postaci ponad 50 płyt CD audio wydanych w trzech seriach: *Mądre bajki*, *Mistrzowie wyobraźni* oraz *Mity greckie* jest wielce znaczącym wkładem w rozwój formy audiobooków, jako ważnego medium edukacji artystycznej dzieci. Świadczą o tym pozytywne recenzje oraz prestiżowe nagrody i wyróżnienia uzyskane w ogólnopolskich konkursach. Godnym podkreślenia jest wysoki poziom artystyczny opracowania dźwiękowego wydawnictw nie tylko w przedmiotowej sprawie realizacji dźwięku, ale także wyboru materiału literackiego, interpretacji tekstów czytanych przez najwybitniejszych polskich aktorów oraz opracowania graficznego. Współpraca z takimi aktorami jak między innymi Adam Ferency, Krzysztof Tyniec, Anna Dymna, Jerzy Stuhr, Krzysztof Kowalewski czy Wiktor Zborowski jest dowodem wrażliwości dr Ewy Olejnik na barwę głosu, szerokie spektrum możliwości interpretacyjnych, oraz kreacji świata wyobrażonego, który tworzy sztuka nagrania dźwiękowego poprzez wybór odpowiednich mikrofonów, ich ustawienia, ukształtowanie barwy dźwięku i budowę odpowiedniej, wielowymiarowej przestrzeni akustycznej.

Dowodem najwyższego poziomu artystycznego jest przedstawione nagranie dwóch płyt CD z cyklu *Mity greckie*. Znakomita interpretacja Krzysztofa Tyńca, oryginalne kompozycje muzyczne wykonane na odnalezionych i zrekonstruowanych instrumentach przez Macieja Rychłego przyniosły wiele nagród, uznania i akceptacji młodych słuchaczy i ich rodziców. Sztuka skierowana do najmłodszego odbiorcy: literatura, film, muzyka czy słuchowisko stawia najwyższe wymagania poważnego traktowania i wielkiej wrażliwości i dołączone recenzje ekspertów są tego potwierdzeniem.

I na koniec nie sposób pominąć wieloletniej pracy dydaktycznej dr Ewy Olejnik w postaci prowadzonych przedmiotów reżyserii muzycznej i realizacji nagrań muzycznych, analizy porównawczej elementów obrazu fonograficznego, nie sposób nie zauważyć sukcesów studentów i absolwentów wydziału reżyserii dźwięku i wreszcie pracy organizacyjnej w realizacji wielu koncertów i wydarzeń muzycznych. Dr Ewa Olejnik była także ekspertem w badaniach akustyki Sali koncertowej Opery i Filharmonii Podlaskiej, a obecnie na zaproszenie Fundacji Przyjaciół Sztuk Aurea Porta, pełni rolę konsultanta artystycznego przy produkcji jubileuszowej, 15. edycji Festiwalu „Era Schaeffera”

Konkluzja:

Na podstawie przedstawionej dokumentacji, przedstawionych nagrań muzycznych, a także dorobku dydaktycznego oraz popularyzującego sztukę stwierdzam, że Pani dr Ewa Olejnik posiada kwalifikacje do uzyskania stopnia doktora habilitowanego sztuk muzycznych w dyscyplinie *reżyseria dźwięku* zgodnie z wymogami *Ustawy o stopniach i tytule naukowym*.
Przedstawione nagrania:

Bogusław Schaeffer: Dialogues /album CD/ oraz

Nathaniel Hawthorne: Opowieści z zaczarowanego lasu. Nasiona granatu, seria Mity greckie / audiobook 2CD z książką /

spełniają warunki artykułu 219 us.1 pkt 2 i 3 *Ustawy o stopniach i tytule naukowym* z dnia 14 marca 2018 (DZ. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.

Wysoko oceniam przedstawione nagrania i stwierdzam, że są istotnym i ważnym osiągnięciem dr Ewy Olejnik jako reżysera dźwięku, i stanowią znaczący wkład w rozwój dyscypliny reżyseria dźwięku. Uważam, że dorobek artystyczny kandydatki stanowi dostateczną podstawę do przyznania jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuk muzycznych, specjalność *reżyseria dźwięku*. A zatem wnoszę o dopuszczenie dr Ewy Olejnik do dalszego postępowania habilitacyjnego, zmierzającego do nadania przez Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie artystycznej *reżyseria dźwięku*.

Łódź, 26 czerwca 2023 r.